

3

Aktivering av nasjonens hukommelse:

Nasjonalbiblioteket i offentligheten

Håkon Larsen

Innledning

Nasjonalbiblioteket (NB) skal både være nasjonens hukommelse og formidle vår felles kulturarv til et bredt publikum. Organisasjonens oppdrag er beskrevet på følgende måte i den siste stortingsmeldingen om biblioteker:

Funksjonane som Nasjonalbiblioteket skal fylle i relasjon til samlingane, kan grovt sett delas i to. For det første har institusjonane ein bevaringsfunksjon, som omfattar all aktivitet som er knytt til innsamling, sikring og bevaring og det å gjere samlingane tilgjengelege [...] For det andre har institusjonen ein formidlingsfunksjon som inneber at Nasjonalbiblioteket stiller samlingane sine til disposisjon for ulike brukargrupper innanfor dei rammene som pliktavleveringslova og åndsverklova set. (St.meld. nr. 23 (2008–2009), s. 38)

Selv om samlingsoppdraget er den viktigste oppgaven til NB, forankret i loven om pliktavlevering (LOV, 1989-06-09-32), har formidlingsbiten blitt en stadig viktigere del av organisasjonens oppdrag. Dette kapittelet handler om NBs pågående arbeid med å nå ut til et bredt publikum gjennom formidling av sine samlinger.

Helt siden NB flyttet inn i egne lokaler på Solli plass i Oslo i 2005 (Takle, 2009), har man i organisasjonen vektlagt formidlingen av samlingen som en sentral del av virksomheten. I årsrapporten for 2014 fremhevet man at

«Nasjonalbiblioteket planlegg dei neste åra å satse meir på å formidle egne samlingar, både fysisk og digitalt [...]» (Nasjonalbiblioteket, 2014, s. 13). Gjennom en analyse av et mangfold av kilder¹ har jeg studert det samtidige formidlingsarbeidet som NB bedriver. En viktig aktør i dette formidlingsarbeidet er NBs direktør, og en del av kapittelet handler om hvordan Aslak Sira Myhre fremfører legitimitet i offentligheten på vegne av organisasjonen.

NB og åpenhet i biblioteksektoren

Som et ledd i å styrke formidlingsarbeidet ansatte NB i 2015 flere personer i nyopprettede formidlingsstillinger. Ida Berntsen kom fra Cappelen Damm for å arbeide med NBs bok-, rapport- og tidsskriftsutgivelser. Eline Skaar Kleven ble hentet fra Litteraturhuset for å «... fornye arrangementstilbudet i Nasjonalbiblioteket og åpne opp for nye og større publikumsgrupper». Og Trond Myklebust gikk fra Aftenposten til NB for å være en «... rådgiver for digital formidling og grensesnitt mellom digitale og analoge plattformer».² Høsten 2016 utlyste NB ytterligere tre stillinger relatert til formidlingsoppgaver. I annonseringen av stillingene skrev NB på sin Facebook-side den 16. november: «Det siste året har vi tredoblet antall arrangementer, utstillinger og bokutgivelser på Nasjonalbiblioteket, der vi formidler den norske kulturarven til et bredt, allment publikum. Nå trenger vi flere kolleger med på laget for ytterligere vekst og profesjonalisering».³

En viktig del av NBs prosjekt med å åpne samlingene handler om digitalisering. Fra politisk hold er det tydelig kommunisert at NB skal innta en offensiv rolle og ha som ambisjon å ligge i forkant av utviklingen. Første setning under overskriften «Visjon, mål og strategier» i Kulturdepartementets «digitaliseringsmelding» heter: «Med forankring i pliktavleveringsloven og åndsverkloven har Nasjonalbiblioteket som sin visjon å være nasjonens hukommelse og et multimedialt kompetansesenter i forkant av fremtidens etterspørsel» (St. meld. nr. 24 (2008–2009), s. 45). En ambisjon forbundet med digitaliseringen

1 Organisasjonens dokumenter, politiske dokumenter om bibliotek og kulturarv, avisartikler om NB, intervjuer med nøkkelpersoner i organisasjonen og observasjon på publikumsarrangementer i NBs lokaler.

2 <http://www.nb.no/Hva-skjer/Aktuelt/Nyheter/Nasjonalbiblioteket-til-hele-folket> (sist besøkt 16.11.2015).

3 <https://www.facebook.com/nasjonalbiblioteket/> (sist besøkt 19.12.2016).

er å nå flere med NBs tilbud og bidra til utvikling av offentligheten. Myhre skriver i innledningen til årsrapporten fra 2014: «Denne årsrapporten vil vise at Nasjonalbiblioteket i 2014 [...] fyller samfunnsoppdraget som en tilrettelegger for en digital demokratisk offentlighet med forankring i den nasjonale kulturarven» (Nasjonalbiblioteket, 2014, s. 4). Til Klassekampen sier Myhre at NB «[...] gjennomfører et av de største digitaliseringsprosjektene i verden [...] Snart har vi digitalisert alle bøker som noen gang er gitt ut på norsk».⁴

Helt siden ABM-utvikling ble oppløst i 2010, har NB hatt et overordnet ansvar for utviklingen av biblioteksektoren.⁵ Dette ble ytterligere forsterket i 2015, da NB av Kulturdepartementet, gjennom den nasjonale bibliotekstrategien (Kulturdepartementet, 2015a), ble tillagt et spesielt ansvar for å videreutvikle folkebibliotekene med tanke på deres funksjon som møteplasser og kulturarenaer.⁶ Åpenhet er her et overordnet tema. Statsråd Thorhild Widvey skriver i dokumentets forord at «[...] bibliotekene har gått frå lukkede rom til opne, levende landskap [...]» (Kulturdepartementet, 2015a, s. 4). Også nasjonalbibliotekaren har skrevet en innledning til strategidokumentet, hvor han presiserer at «[f]ramtidas bibliotek er en møteplass» (Kulturdepartementet, 2015a, s. 5). Det spesifiseres videre i dokumentet at «[s]taten skal bidra til at biblioteksektoren styrkes som aktiv formidler av kunnskap og kulturarv, og legge til rette for at folkebibliotekene blir aktuelle og uavhengige møteplasser og arenaer for offentlig samtale og debatt» (Kulturdepartementet, 2015a, s. 8).

4 Klassekampen (2016): «Lager Matrix på biblioteket», 4.1., Morten S. Smedsrud. Den kjente amerikanske bokhistorikeren og forkjemperen for digitalisering av litteratur, Robert Darnton, fremhevet også NBs digitaliseringsarbeid som offensivt i sitt foredrag i NBs lokaler den 14. oktober 2015. Se Colbjørnsen (denne boken) for en nærmere diskusjon om NBs arbeid med å digitalisere samlingen.

5 NBs Svein Arne Tindesand har forfattet Store Norske Leksikons artikkel om ABM-utviklingen. Her skriver han: «Statens senter for arkiv, bibliotek og museum (ABM-utvikling) ble etablert 1. januar 2003, gjennom et samarbeid mellom Kultur- og kirkedepartementet og Kunnskapsdepartementet, ved å sammenslutte Statens bibliotektilsyn, Norsk museumsutvikling og Riksbibliotekstjenesten. ABM-utvikling skulle være et tverrsektorielt organ som ivaretok statens forvaltningsmessige ansvar for utvikling av fagområdene arkiv, bibliotek og museum. I 2010 ble ABM-utvikling nedlagt og oppgavene på bibliotekområdet ble overført til Nasjonalbiblioteket. Oppgavene på arkiv- og museumsområdet ble overført til Norsk kulturråd. I 2015 ble ansvaret for arkivutviklingsoppgavene videre overført til Riksarkivaren». <https://snl.no/ABM-utvikling> (sist besøkt 4.1.2017).

6 Som en konsekvens har den nye nasjonalbibliotekaren hentet inn ytterligere en tidligere ansatt fra Litteraturhuset. Monica Helvig, tidligere nestleder ved Litteraturhuset, har blitt ansatt i en stilling som prosjektleder for «å lede arbeidet med å kartlegge og utvikle folkebibliotekene som møteplasser og kulturarenaer». <http://www.nb.no/Presse/For-presse/Pressemeldinger/Ny-prosjektleder-skal-utvikle-bibliotekene-som-kulturarenaer> (sist besøkt 16.11.2015). Helvig har også vært ansatt i Foreningen !Les, hvor Myhre har vært leder.

Det har over de siste tiårene blitt gjennomført mange studier av folkebibliotekenes utvikling relatert til deres rolle som møteplasser (Aabø & Audunson, 2012; Aabø, Audunson & Vårheim, 2010; Audunson, 2005; Vårheim, Steinmo & Ide, 2008), ofte koblet til teorier om sivilsamfunn, med en vektlegging av sosial kapital (Putnam, 2000) og «Third places» (Oldenburg, 1989). Men det er til gjengjeld lite forskning på forskningsbibliotekenes rolle som møteplasser (Black & Roberts, 2006; Bryant, Matthews & Walton, 2009, se også kapittel 1 i denne boken). I tillegg til å tilrettelegge for at folkebibliotekene utvikler seg til åpne møteplasser og arenaer for samtale og debatt, har NB ambisjoner om selv å utvikle seg til å bli en slik arena. Gjennom å analysere et bredt spekter av data med en kombinasjon av tekstanalyse, kvalitative semi-strukturerte dybdeintervjuer og deltagende observasjon søker jeg gjennom metodetriangulering (Silverman, 2001, s. 233–235) og tykke beskrivelser (Geertz, 1973) å oppnå en forståelse av NBs samtidige arbeid med å åpne opp og formidle den samlingen de forvalter. Som Aslak Sira Myhre skriver i sin «Melding frå leiaren» i årsrapporten for 2014, søker organisasjonen å realisere målsettingen om å være et «Nasjonalbibliotek for fem millionar» (Nasjonalbiblioteket, 2014). For Myhre og NB er det nemlig et «hovedprosjekt [...] at vi lever i en tid der det ikke er tilstrekkelig å ta vare på hukommelsen. Vi må aktivisere den også». ⁷ En viktig del av denne jobben gjøres av nettopp direktøren, som gjennom sin tilstedeværelse i offentligheten representerer en legemliggjøring av organisasjonen og fremfører legitimitet på dens vegne. Jeg har derfor studert Myhres medieopptredener.

Statlig finansierte kulturorganisasjoner er i prinsippet avhengig av å legitimere seg overfor borgerne, ettersom borgerne indirekte finansierer organisasjonens virksomhet gjennom å betale skatt. Det vil derfor ikke være tilstrekkelig for ledere av slike organisasjoner kun å bedrive legitimeringsarbeid overfor Kulturdepartementet – den politiske ledelsen i departementet vil sannsynligvis ikke opprettholde en organisasjon som har liten tillit og legitimitet i befolkningen (se Larsen, 2016; Kann-Rasmussen, 2016 for en nærmere diskusjon).

Medieanalysen er basert på søk i mediearkivet Retriever (Atekst). Nærmere bestemt har jeg basert analysen på alle treff på søkeordet «Aslak Sira Myhre + nasjonalbibliotekar» i tidsperioden 1. mars 2014 til 31. august 2015. Dette ga treff på 249 artikler. Jeg startet søket i mars 2014 fordi det da ble kjent at Myhre

7 Klassekampen (2016): «Lager Matrix på biblioteket», 4.1., Morten S. Smedsrud.

var én av fire søkere til stillingen som nasjonalbibliotekar. Jeg stoppet ved utgangen av august fordi søket ble gjennomført i begynnelsen av september 2015. Etter å ha gått gjennom alle de 249 artiklene valgte jeg å sentrere den kvalitative innholdsanalysen rundt intervjuer med Myhre, og andre saker der hans rolle som nasjonalbibliotekar er fremtredende. Det er fire tidsperioder som utmerker seg i materialet. Det er for det første mars 2014, da det ble kjent at han søkte på direktørstillingen. Deretter er det mye omtale i mai samme år – tidspunktet da Myhre ble utpekt som nasjonalbibliotekar i statsråd. November 2014 var også en periode med hyppige medieopptredener i forbindelse med Myhres tiltredelse i stillingen den 1. november. Deretter var det relativt lite aktivitet frem til august 2015, da Myhre hadde en fremtredende rolle i fremleggelsen av den nye bibliotekstrategien.⁸

Jeg har videre sett på lederartiklene i NBs årsrapporter. For å studere hvordan NB forvalter sitt formidlingsoppdrag, har jeg også vært til stede på diverse publikumsrettede arrangementer i regi av NB, og jeg har intervjuet NBs avdelingsdirektør for forskning og formidling, Hege Stensrud Høsøien, og NBs programsjef, Eline Skaar Kleven. Begge intervjuene ble gjennomført i Nasjonalbibliotekets lokaler på Solli plass. Informantene har gitt samtykke til at jeg kan sitere dem med navn og stillingstittel, og de har godkjent sitater per e-post. I tillegg til disse semi-strukturerte forskningsintervjuene hadde jeg også den 5. februar 2016 en lengre uformell samtale med forskningsbibliotekar Michelle Tisdell om diverse aspekter ved NBs virksomhet. I og med at jeg er opptatt av direktørens offentlige rolle som legitimeringsaktør, har jeg valgt ikke å intervju ham, men kun å studere hans medieopptredener. For å gjennomføre en slik analyse trenger vi teori om legitimitet og sosiale fremførelser. Jeg vil kort presentere slik teori før jeg tar fatt på analysen.

Legitimering som fremføring og kulturelt arbeid

Et dominerende perspektiv innen forskning på organisasjoners legitimitet har over de siste tiårene vært teoriene om sosiologisk institusjonalisme i et neo-institusjonalt perspektiv (Scott, 2013). Det er vanlig å skille mellom tre former

8 I tillegg til artiklene fra Retriever trekker jeg også på andre publikasjoner, som ikke er tilgjengelige via mediearkivet, hvor Myhre er intervjuet i kraft av sin stilling. Noen av disse er også fra et senere tidspunkt enn august 2015. Jeg har ikke gått like systematisk til verks i arbeidet med dette materialet.

for institusjonalisme: rasjonelle valg-institusjonalisme, historisk institusjonalisme og sosiologisk institusjonalisme (Hall & Taylor, 1996). Den sosiologiske institusjonalismen er spesielt opptatt av relasjonen mellom organisasjoner og deres sosiale omgivelser. Siden slutten av 1970-tallet har man snakket om en neo-institusjonalisme innen organisasjonssosiologien (Meyer & Rowan, 1977; Powell & DiMaggio, 1991), hvor man blant annet er opptatt av å analysere organisasjoner i lys av organisatoriske felt (DiMaggio & Powell, 1983), inspirert av Bourdieus (1993) teori om sosiale felt (Scott, 2013). Et hovedpoeng for disse teoriene er at organisasjoner i stor grad søker å speile sine omgivelser i sin søken etter legitimitet, og at dette leder til at organisasjoner tenderer mot å bli like hverandre.

Disse teoriene er imidlertid svake når det gjelder å forstå aktørers handlinger (Hall & Taylor, 1996; Jepperson, 1991; Larsen, 2016; Schmidt, 2008). For å få tak i konkrete aktørers legitimeringsarbeid trenger vi derfor teorier som fanger opp meningskompleksiteten som er forbundet med legitimering. Med legitimeringsarbeid sikter jeg til at legitimering er en sosial prosess (Johnson, Dowd & Ridgeway, 2006), og at legitimitet er noe ustabil og noe man kontinuerlig må arbeide for å oppnå gjennom meningsskapende kulturelt arbeid (Boltanski, 2011; Boltanski & Thévenot, 2006; Larsen, 2016). Siden jeg er spesielt interessert i å undersøke hvordan NB, representert gjennom sin direktør, bedriver offentlig legitimeringsarbeid, er det nødvendig med teorier om sosiale fremførelser av legitimitet. Et perspektiv som er meget anvendelig i denne sammenheng, er utviklet av den amerikanske sosiologen Jeffrey Alexander. Ifølge Alexander (2011, s. 103) må en sosial fremførelse, for å være vellykket, klare å forene de mange elementene som utgjør en sosial fremførelse. Disse består, ifølge hans teori, av kollektive representasjoner, sosiale skript, aktører, de symbolske produksjonsmidlene, *mise-en-scène*, sosial makt, fortolkende makt og publikum. Det er kun gjennom en forening av disse elementene at en aktør vil klare å overbevise publikum om at fremførelsen er autentisk. Om den oppleves som autentisk, vil den ikke lenger oppleves som en fremførelse, men som en genuin handling. Han skriver: «Meaning must seem to come from the actor if it is to seem authentic, not from scripts, props, power, or audience» (Alexander, 2011, s. 85). En viktig del av det offentlige legitimeringsarbeidet til NB er nettopp at lederne klarer å overbevise offentligheten om at de er autentiske i deres organisatoriske arbeid.

Nasjonalbiblioteket som offentlig arena og møteplass

NB ble ikke en selvstendig institusjon før i 1999. Før dette hadde NBs oppgaver blitt ivaretatt av Universitetsbiblioteket ved Universitetet i Oslo. Universitetsbiblioteket hadde fungert som nasjonalbibliotek siden universitetet ble opprettet i 1811 (St.meld. nr. 24 (2008–2009), s. 46). NBs avdeling i Mo i Rana, som skulle ta seg av det pliktavleverte materialet, ble riktignok opprettet i 1989, men fikk altså ikke en moderinstitusjon før ti år senere (Takle, 2009). Da Universitetsbiblioteket flyttet fra Solli plass til Blindern i 1999, ble den gamle bygningen rehabilitert, og i 2005 kunne NB flytte inn i denne sentralt plasserte bygningen i Oslo (Takle, 2009, s. 11).

Huset spiller en viktig rolle i den samtidige formidlingen av samlingen. Eline Skaar Kleven forteller at en viktig del av arbeidet i hennes stilling som programsjef ved NB består i å få NBs lokaler på Solli plass «til å bli et mer brukt hus, en arena i Oslo som blir mer brukt. Få inn arrangementer, programmer, som kan formidle samlinga til et større publikum» (Kleven 9.12.2015). Også avdelingsdirektør for forskning og formidling, Hege Stensrud Høsøien, påpeker at det «er den nye nasjonalbibliotekarens erklærte program å åpne dørene». Samtidig påpeker hun at dette er en del «av en større bevegelse som man ser i hele Europa». Hun forteller om sitt siste besøk ved British Library:

Da jeg var der for å bruke samlingen som student, måtte jeg søke om å få komme inn, og jeg kom nesten ikke inn. Jeg måtte ha med brev fra professor på Blindern, og det var veldig strengt. Og nå var alle sluser åpne. Det satt og lå ungdommer overalt. Vi ser det i våre lokaler også, at hvis du går i kantina kl. 14, så er det smekk fullt, selv om kantina er stengt. Det er unge mennesker. For det er varmt, det er hyggelig, og det er gratis internett. Og det er noen automater med Cola og sånt. Det er smekk fullt hver eneste dag. Og de bruker ikke samlingene. De er ikke interessert i oss. Og det var også mitt inntrykk, at mange av dem som var på British Library, de satt liksom langs veggene og holdt på med lekser, Facebook eller lignende. Mange av dem har ikke lånekort til samlingen, og da får ikke bibliotekarene interagere med dem i det hele tatt. Så de kunne egentlig vært hvor som helst. Men samtidig kunne de ikke vært hvor som helst, for de trives i det miljøet. Det er trygt, og det er intellektuelt stimulerende selv om de ikke interagerer med samlingen. De trives i det boklige og i kunnskapsomgivelsene, på en måte. De bare bruker det som en lesesal. Eller, de bruker ikke lesesalen. De vil sitte i kantina, for der kan de drikke brus, og der kan de snakke sammen, og ha på telefonen. (Høsøien 16.10.2015)

Astrid Anderson (denne boken) viser også i sin studie at mange av studentene ved Universitetet i Oslo bruker Universitetsbiblioteket på tilsvarende måter. I tillegg har andre forskere konkludert med at studenter anser forskningsbiblioteker for å være både et sosialt rom og et sted å arbeide (Bryant et al., 2009, s. 15; Duke & Asher, 2012, s. 167; Fagerlid, denne boken). Dette er noe som forsterkes ved utvikling av læresentre (Black & Roberts, 2006; Straume, denne boken).

For NB handler åpenhet i stor grad om å trekke til seg nye brukergrupper og å være en relevant arena for samfunnets borgere. Samtidig er det også et ønske om at borgerne på et senere tidspunkt vil oppsøke samlingen på eget initiativ:

[...] man vil åpne opp huset og gjøre det breiere [...] Vi skal formidle, la folk få vite hva vi har i samlinga. Men selsagt òg at det blir en inngang inn, at man får et forhold til Nasjonalbiblioteket som institusjon. Og så kan man gå på et arrangement [...] Og neste steg blir da å oppsøke samlinga, hvis man er interessert i det man hører. (Kleven 9.12.2015)

En slik utadrettet virksomhet kan fortolkes som en legitimeringsstrategi, idet NB bedriver tilsvarende utadrettet legitimeringsarbeid som andre samtidige kulturorganisasjoner. Med et neo-institusjonelt perspektiv kan vi fortolke dette som en tvungen isomorfisme (DiMaggio & Powell, 1983),⁹ hvor Kulturdepartementet er pådriver for at de statlige kulturorganisasjonene skal arbeide for økende inkludering og å bevisstgjøre seg sitt samfunnsoppdrag. Begge deler var sentralt under koalisjonsregjeringen til Arbeiderpartiet, Sosialistisk venstreparti og Senterpartiet. I denne regjeringens to siste tildelingsbrev (Kulturdepartementet, 2012, 2013) til de statlige kulturorganisasjonene ble det fremsatt forventninger om at tilskuddsmottaker skulle følge opp det som ble beskrevet i stortingsmelding nummer 10 (2011–2012), den såkalte inkluderingsmeldingen. Utvalget som skrev den siste NOU-en om kulturpolitikk, har videre lansert et forslag om at alle statlig finansierte kulturorganisasjoner skal formulere et samfunnsoppdrag som skal styre deres virksomhet i en gitt tidsperiode (NOU, 2013:4, kap. 14). Det har også i alle tildelingsbrevene til NB i perioden 2012–2016¹⁰ blitt lagt vekt på at organisasjonen er forventet

9 «Coercive isomorphism results from both formal and informal pressures exerted on organizations by other organizations upon which they are dependent and by cultural expectations in the society within which organizations function» (DiMaggio & Powell, 1983, s. 150).

10 Dokumentene fra 2012 til 2016 er alle tilgjengelige på Kulturdepartementets nettsider: <https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kud/tildelingsbrev/id750084/> (sist besøkt 17.2.2016). Eldre tildelingsbrev er ikke gjort tilgjengelig på nettsidene.

å drive aktiv formidling av sin samling. I Kulturdepartementets tildelingsbrev for 2015 og 2016 står det eksplisitt at en av forutsetningene for tildelingen av midler over statsbudsjettet er at NB skal «øke bruken av samlingene gjennom aktive formidlingstiltak» (Kulturdepartementet, 2015b, s. 3; 2016, s. 3).

Det har altså over flere år vært viktig for Kulturdepartementet at NB driver med aktiv samlingsformidling, og det er en av de viktigste oppgavene for dagens direktør. Men også den forrige direktøren, Vigdis Moe Skarstein (2004–2014), vektla dette. Hun skrev for eksempel i NBs magasin NB21 i 2008:

Om samlingen skal være interessant for ettertida, må materialet være i aktiv bruk, både som grunnlag for forskning og tilrettelagt for et allment interessert publikum, også i samtida. Derfor har Nasjonalbiblioteket økt fokus på formidling – og på at formidlingen skal være forsknings- og kunnskapsbasert. (Skarstein, 2008, s. 4)

Selv om NB først og fremst er en forvaltningsorganisasjon som ivaretar Norges hukommelse for fremtidige borgere, og dette i prinsippet vil kunne være nok til å legitimere organisasjonens virksomhet, har NB siden det fikk sitt eget bygg, blitt mer og mer opptatt av å formidle samlingen (Take, 2009, s. 185). Denne formidlingen skjer i dag gjennom flere publikumsrettede arrangementer og en mer målrettet satsing på å «trekke» folk inn til NBs lokaler og arrangementer. Som Kleven sa til meg: «... i oktober i fjor var det fire arrangementer, mens det i oktober i år var tjudefem. Så det er en markant økning i antall arrangementer» (9.12.2015). NB informerer også mer aktivt om disse arrangementene, blant annet gjennom at de lager månedlige programhefter med informasjon om den publikumsrettede aktiviteten som foregår i huset på Solli plass.¹¹

NB utvikler seg altså til å bli en kulturarena i Oslo, men har samtidig et spesifikt oppdrag og en programprofil som gjør at de ikke skal ta plass fra andre aktører. Idet jeg spør Kleven om hennes gamle arbeidsgiver Litteraturhuset opplever at de har fått en sterk konkurrent i NB, sier hun: «Litteraturhuset har kanskje primært internasjonal litteratur, aktuell litteratur. Å formidle verden gjennom litteraturen har vært en målsetting for Litteraturhuset i alle år, mens vi skal formidle Norge og den norske kulturhistorien» (Kleven). Høsøien fremhevet også i beskrivelsen av NBs publikasjonsserier at NB ikke tar opp for

¹¹ En liten del av formidlingen foregår også i lokalene til samarbeidende kulturorganisasjoner i Oslo eller Alta (NBs egne lokaler i Alta er ikke egnet for formidlingsaktiviteter).

mye plass i markedet: «Vi ser ikke på oss selv som en allmenn publisist, vi utgir for eksempel ikke biografier. Vi ønsker ikke å konkurrere, men å fylle ut et bilde. Vi ønsker å gjøre ting som ikke andre gjør, eller ta oss av den lange halen. Vi ser det som samlingsformidling» (Høsøien 16.10.2015).

NB har, som tidligere nevnt, som del av sin økte satsing på formidling ansatt en person for å jobbe spesifikt med NBs egne publikasjonsserier. I tildelingsbrevene fra Kulturdepartementet kan vi lese at de forventer at NB skal bedrive samlingsformidling i form av egne publikasjonsserier. Men dette betyr ikke nødvendigvis at det er Kulturdepartementet som dikterer NBs praksis. For det første er nasjonalbibliotekaren stadig i møter med Kulturdepartementet og kan slik selv ta del i utformingen av oppdraget. For det andre er det en forutsetning for at NB skal lykkes i sitt arbeid med å åpne opp organisasjonen og intensivere formidlingen av samlingen, at de ansatte, og da spesielt ledelsen, tror på viktigheten av det de holder på med. Som jeg har vist i studier av andre kulturorganisasjoner (Larsen, 2016), og som det vil gå frem av kapitlets neste del, avhenger den performative suksessen til kulturlederens legitimeringsarbeid av at de oppfattes som troverdige, og at dette best lar seg fremvise ved at de selv har et genuint engasjement for det de holder på med.

Nasjonalbibliotekets tilstedeværelse i offentligheten

Gjennom en rekke intervjuer i diverse medier har den nye direktøren fremført legitimitet på vegne av sin egen tiltredelse i stillingen og på vegne av NB som en offentlig finansiert organisasjon. En ting som utmerker seg i disse intervjuene, er med hvilket engasjement Myhre forteller om sin stilling og NBs rolle i det norske samfunnet. I januar 2015 sa han til Rana Blad: «Jeg elsker bibliotek. Hvis jeg får det til, er jo denne jobben så bra som det bare kan bli.»¹² For Myhre er jobben som nasjonalbibliotekar fylt med personlige gleder: «Og skulle han ha en dårlig dag, tar han seg en tur ned i magasinet, historisk interessant som han er. – Jeg er personlig dypt engasjert i samlinger som kart, håndskrift, middelalderballader og Magnus Lagabøtes lov. Det er jo selve den gammeldagse kjernen i Nasjonalbiblioteket [...]»¹³

12 Rana Blad (2015): «Siddis og raddis», 24.1., Sissel Hoffengh.

13 NTB (2015): «Sira Myhre: – Avgjørende tiår for folkebibliotekene», 25.01.

For å ha performativ suksess som leder av en slik organisasjon er det av avgjørende betydning at det budskapet man fremfører oppfattes som autentisk – at det ikke oppleves som en fremførelse (Alexander, 2011; Larsen, 2016). Med sin bakgrunn som leder av Foreningen !Les¹⁴ og Litteraturhuset i Oslo har Myhre vist at han har et stort engasjement for litteraturformidling, og at han slik har de beste forutsetninger for å lykkes med å kommunisere sitt engasjement til et bredt publikum. Han oppleves som en autentisk leder som ikke spiller et spill, men våger å fylle rollen ved å være seg selv (Arnulf, 2012, s. 68–69).

Hans politiske fortid som leder i det politiske partiet Rød valgallianse (RV) i perioden 1997–2003 er derimot noe han aktivt må forholde seg til i sitt kulturelle arbeid med å overbevise borgerne om sin troverdighet som en nyutnevnt offentlig tjenestemann. I et intervju med Stavanger Aftenblad trekker han imidlertid frem sin tid fra RV som det som har gitt ham mest ballast som leder:

Jeg lærte mye om ledelse der. Ingenting etterpå har vært i nærheten av å være så vanskelig. For det første var RV med 2000–3000 medlemmer større enn de fleste bedrifter. Du skal få alle til å handle samtidig. For det andre er alle medlemmene anarkister. De liker ikke ledere, og de tar ikke imot ordre. Du må likevel vinne dem. For det tredje var RV ekstremt fattige. Som leder her på Litteraturhuset og i Foreningen !Les har jeg hatt styringsrett og ansatte med lønn. Hvilken luksus for en leder!¹⁵

Med Myhres kombinasjon av å ha vært leder for et politisk parti på ytre venstre fløy og de litterære formidlingsorganisasjonene Foreningen !Les og Litteraturhuset er det vanskelig å trekke i tvil hans engasjement for litteraturen og det bibliotekfaglige, og hans iver etter å nå ut til folket med litteraturen. At han har blitt utnevnt i statsråd av en kulturminister fra Høyre, er også med på å underbygge at hans engasjement for litteraturformidling er det aller viktigste kortet han har i denne rollen. Selv om enkelte nok vil mene at regjeringen med denne ansettelsen er med på å underminere viktigheten av bibliotekarutdannelsen for biblioteksektoren, har kritikken mot hans manglende bibliotekfaglige bakgrunn i stor grad uteblitt. Ukeavisen *Ledelse* hadde for eksempel en

14 Foreningen presenterer seg selv på følgende måte: «Foreningen !les er en ideell organisasjon som ble etablert i 1997. Vi jobber for å fremme lesing i alle samfunnslag, og er Norges fremste formidler av barne- og ungdomslitteratur. Hovedmålet vårt er å inspirere barn og ungdom, men også voksne til å lese mer.» <http://foreningenles.no/om-oss> (sist besøkt 13.10.2015).

15 Stavanger Aftenblad (2014): «Lederoppgave: Revolusjon», 3.10., Sigurd Bjørnestad.

lang artikkel i forbindelse med hans tilsetting, hvor de intervjuet en rekke personer med spesialkompetanse på bibliotekfeltet eller ledelse. Ingen av de intervjuede fant det kritikkverdige at han manglet bibliotekerfaring, siden han har vist et viktig engasjement for bøker og biblioteker.¹⁶ I et intervju med Klassekampen den 4.1.2016 om sitt første år som nasjonalbiblioteker, sier Myhre selv om sin manglende bibliotekarutdannelse at «det er et langt mindre problem enn jeg trodde. Det kan jo hende bibliotekarer er spesielt høflige, men de sier i alle fall ikke noe [...]».¹⁷

Kritikk mot manglende bibliotekfaglig bakgrunn ble derimot fremsatt mot Kulturetaten i Oslo kommune i forbindelse med tilsetting av ny leder for Deichmanske bibliotek høsten 2013. Kritikken handlet om manglende vektlegging av det bibliotekfaglige både i utlysningsteksten, i prosessen rundt tilsetting og i valget om å ansette tidligere ballettdanser Kristin Danielsen som ny biblioteksjef.¹⁸ Kritikkk av utlysningstekstene til Kulturetaten i Oslo kommune ble igjen fremsatt i 2015, da de søkte etter «kokker, kunstnere, 'DIY-entreprenører', eller industridesignere» til den nye bydelsfilialen for barn og unge på Tøyen. De ville ansette noen til «å skape et aktivitetsrom for frie drømmer og utforskende læring som skal overgå alt du har sett».¹⁹ Leder av Bibliotekarforbundet, Margunn Haugland, sa at hun med denne utlysningsteksten «sliter med å se hva som skiller det nye ungdomsbiblioteket fra en fritidsklubb».²⁰ I kjølvannet av dette gikk Klassekampen gjennom de 25 siste stillingsutlysningene for Oslo kommunes biblioteker, og konkluderte med at 18 av disse stillingene ikke krevde bibliotekarutdannelse.²¹

Dette vitner om at bibliotekarene føler at deres profesjon er truet grunnet endringer i biblioteksektoren. At Myhre ikke har blitt utsatt for tilsvarende kritikk som Danielsen, kan nok tilskrives at han før tiltredelsen allerede var en

16 Ukeavisen Ledelse (2014): «Litteraturspranget», 6.6., Anita Myklemyr.

17 Klassekampen (2016): «Lager Matrix på biblioteket», 4.1., Morten S. Smedsrud.

18 Ukeavisen Ledelse (2013): «Bittert etterspill etter sjefsansettelse i Deichmanske», 6.12., Espen Hoff;

Ukeavisen Ledelse (2013): «Om tilsetting av biblioteksjef i Oslo», 13.12., Monika Deildok.

19 <http://bibforb.no/kokk-eller-bibliotekar/> (sist besøkt 13.10.2015).

20 <http://bibforb.no/kokk-eller-bibliotekar/> (sist besøkt 13.10.2015).

21 <http://www.klassekampen.no/article/20150930/ARTICLE/150939997> (sist besøkt 13.10.2015). Denne saken har også blitt behørig diskutert på e-postlisten BibliotekNorge. <http://www.nb.no/cgi-bin/wa?A0=BIBLIOTEKNORGE> (sist besøkt 14.10.2015). Kritikken mot ansettelsen av Kristin Danielsen startet på BibliotekNorge, av de to søkerne som hadde bibliotekfaglig bakgrunn, men som ikke nådde opp i ansettelsesprosessen (Ukeavisen Ledelse [2013]: «Bittert etterspill etter sjefsansettelse i Deichmanske», 6.12., Espen Hoff). BibliotekNorge er driftet av NB.

profilert mann i offentligheten, og at han hadde en troverdighet som en litteratursmann. Trass i hans radikale politiske bakgrunn ser kombinasjonen av retoriske ferdigheter, ledelseserfaring, medietrening og en personlig historie i litteraturens tjeneste ut til å gi ham de beste forutsetninger for å fremstå som autentisk (Alexander, 2011; Arnulf, 2012; Larsen, 2016) i sin offentlige fremføring av legitimitet på vegne av NB.

Åpne bygg og samlinger

I likhet med statlige kulturorganisasjoner som Nasjonalmuseet (Berg, 2016), Den Norske Opera & Ballet og Oslo-Filharmonien (Larsen, 2014) er NB opptatt av at terskelen for å gå inn i bygget skal være lav. Der de to nevnte musikkorganisasjonene i stor grad arbeider med å bygge ned symbolske terskler, har Nasjonalmuseet og NB også utfordringer av mer materiell karakter, ettersom Nasjonalgalleriet på Tullinløkka og NBs bygg på Solli plass av mange oppleves som lukkede og lite inviterende. Nasjonalmuseet har stor tiltro til at det nye museumsbygget på Vestbanen vil endre på dette inntrykket (Berg, 2016), mens NB er nødt til å gjøre det beste ut av de materielle forutsetningene de har for sin virksomhet. I likhet med Nasjonalgalleriet må man også for å entre NB gå opp en høy trapp for å komme inn i lokalene. Og når man kommer innenfor døren på Solli plass, blir man møtt av en vektor som forteller at man må låse inn sekker og jakker i et skap før man kan benytte seg av husets lesesal. Som Kleven sa til meg under intervjuet, arbeider de med å endre på inntrykket av NB som «en borg med vektere hvor du må legge fra deg jakka» (Kleven 9.12.2015). Også studenter som Anderson (denne boken) har snakket med, beskriver NB som et lukket bibliotek, og at de som en konsekvens foretrekker å bruke Universitetsbiblioteket som arbeidsplass. En brukerundersøkelse fra 2013 viser også at personer som var registrert i NBs låneregister, uttrykte frustrasjon rundt påbudet om å legge fra seg jakke og eiendeler før man kan låne bøker, samt forbudet mot mat og drikke på lesesalen.²²

Som et ledd i sin kontakt med publikum har NB månedlige omvisninger i bygget hvor publikum blant annet får komme inn på spesiallesesalen og får se

²² Undersøkelsen er ikke offentlig tilgjengelig. Jeg har fått tilsendt resultatene på e-post fra en av NBs ansatte.

noen utvalgte objekter fra NBs samlinger.²³ På omvisning den 14.10.2015 ble vi fortalt at omvisningene er et ledd i å gjøre NB mer åpent for publikum. Bibliotekaren som ledet omvisningen, fortalte at de ønsket å trekke folk inn og vise frem hva de holder på med her inne, for idet man går forbi og ser fasaden, kan bygget oppleves som ganske lukket og stengt.

Blant de ansatte i organisasjonen er det altså en oppfatning om at publikum opplever NBs lokaler som relativt lukkede, og at dette er noe som er til hinder i deres arbeid med å åpne opp organisasjonen. Men en del av åpenhetsarbeidet handler også om å skape en bevissthet rundt at organisasjonen faktisk har et eget bygg i Oslo, og at de er en fysisk arena for borgere som er interessert i kultur og kunnskap. Kleven setter fint ord på dette i vårt intervju:

Altså, før jeg begynte her, hadde jeg samtaler med veldig mange om at jeg hadde fått ny jobb, og mange var sånn 'hvor er Nasjonalbiblioteket?' [...] Man har vært synlig på veldig mange felt, men kanskje mer innenfor de innvidde kretser [...] Nasjonalbiblioteket har alltid vært der, og det er der i folks bevissthet. Men samtidig er det ikke nødvendigvis slik at man aktivt går til Nasjonalbiblioteket. Så det er en målsetting, at skal du lete etter noe, så går du til Nasjonalbiblioteket. (9.12.2015)

En spørreundersøkelse gjennomført av Norstat på vegne av NB blant et representativt utvalg av befolkningen i 2013 viser også at det er mange som ikke hadde kjennskap til NB på dette tidspunktet: 38 prosent hadde ingen kjennskap til NB, 35 prosent kjente til navnet, 12 prosent hadde noe kunnskap om NB, mens 15 prosent hadde god kunnskap om NBs tjenester.²⁴

I prosessen med å åpne opp NB er det, i likhet med avmystifiseringsarbeidet som pågår i de store statsfinansierte kunstorganisasjonene (Larsen, 2014, 2016; Berg, 2016), avgjørende at NB bevarer en tydelig kunnskapsprofil: at NB er en arena hvor man formidler viktig og solid kunnskap til et interessert publikum. Myhre sier om NB til Aftenposten: «Det skal være et kunnskapstempel og

23 I tillegg til pliktavlevert materiale har NB også en samling privatarkiver, med hovedvekt på arkivene til kulturpersonligheter, særlig forskere og forfattere. På NBs nettsider står det at man på «spesiallesesalen for privatarkiv og sjeldent materiale [...] får tilgang til: Privatarkivmateriale fra personer, institusjoner og organisasjoner innen kultur og forskning. Fotografier, postkort og plakater. Eldre og sjeldne trykte bøker og kart. Bokillustrasjoner. Teaterhistorisk materiale. Illegale aviser og andre krigstrykk». <http://www.nb.no/Tilbud/Lese-lytte-se/Spesiallesal-for-privatarkiv-og-sjeldent-materiale> (sist besøkt 14.10.2015).

24 Undersøkelsen er ikke offentlig tilgjengelig. Jeg har fått resultatene tilsendt på e-post fra en ansatt i NB.

samtidig et sted du er velkommen inn.»²⁵ Denne balansen mellom å ivareta det kunnskaps- og kulturpolitiske ansvaret samtidig som man skal være en inkluderende arena, ligner det som vektlegges i en rekke statlige kulturorganisasjoner (Larsen, 2014, 2016; Berg, 2016; Kann-Rasmussen, 2016), og er også et ideal som Myhre forfektet som leder av Litteraturhuset (Gregersen, 2014). Kombinasjonen av å være inkluderende i sin utadrettede kommunikasjon med publikum, samtidig som man ikke kompromisser med det faglige innholdet, har i det hele tatt blitt en nøkkel til suksess for kulturorganisasjoners legitimeringsarbeid i det 21. århundre (Larsen, 2016). Forskere har også dokumentert at brukere av folkebiblioteker forholder seg til bibliotekene som en blanding av katedral og offentlig dagligstue med lav dørterskel (Evjen & Audunson, 2009, s. 172).

Gjennom følgende illustrasjon forteller Høsøien om de ansattes engasjement for formidling og balansen mellom å gi informasjon til brukeren samtidig som man ikke skal legge for sterke føringer på hvordan ting fra samlingen kan brukes:

De ansatte i institusjonen har store fagkunnskaper og formidlingsglede og har lyst til å gi brukeren mest mulig metadata, fortelle hvilken kontekst objekter fra samlingen inngår i. Og det er klart at vi som arkivorganisasjon skal vite hvilken kontekst enkeltokument opptrer i, slik at vi kan gi informasjon, men vi kan heller ikke si at det er den eneste saliggjørende måten å forholde seg til det dokumentet på. Det er flott hvis det kommer en bruker som kan se forskjell på mange nesten like bilder av et fenomen, og har kjennskap til detaljene og nyansene i det. Det er en del av vårt oppdrag. Men det er også flott, tenker jeg, hvis et ungt menneske har lyst til å søke gjennom samlingene og finne mange fotografier som har mye rødt i seg, og lage en 'mash up' av det. (Høsøien 16.10.2015)

Dette ligner på hvordan ledere for andre kulturorganisasjoner, som orkestre og operahus, forteller om sin relasjon til publikum og hvor strenge man skal være med tanke på hva som er riktig bruk av den kulturen publikum blir presentert for. Lederne argumenterer for at det er viktigere å vekke en nysgjerrighet for kunstformen hos et bredt lag av befolkningen enn å opprettholde de strenge sosiale kodene for oppførsel i konsertsalene (Larsen, 2014). Dette kan illustreres gjennom teksten «Bare klapp», skrevet av tidligere direktør i Den norske opera og ballett, Tom Remlov. Den handler om de sosiale kodene for publikumsoppførsel i konsertsalen:

25 Aftenposten (2015): «Klar for revolusjon i biblioteket», 19.3., Kaja Korsvold.

Vi får mange kolleger på besøk fra utlandet, og denne gangen var det to ytterst skarpskodde damer fra Marinskij-teatret i St. Petersburg. Jeg tok dem med på en av Operaorkestrets kammerkonsserter, ettersom musikk var deres spesialitet. Men så skjedde det som ikke skulle skje – publikum klappet etter første sats! Jeg lente meg bort til den nærmeste og beklaget på vegne av nasjonen, og understreket at vi jo ikke har så lange tradisjoner som i Russland. Da ristet hun muntert på hodet og sa: 'Slik er det hos oss og. Du skal glede deg over dette. Det betyr at du har fått tak i et nytt publikum!' Selvfølgelig. Og det er nettopp dette publikummet vi ønsker oss – som ikke nødvendigvis vet hva de går til, men som lar seg begeistre av det de får.²⁶

Når Høsøien beskriver de ansattes faglige engasjement og dedikasjon til formidling, tar hun tak i et viktig aspekt ved å forstå kulturarbeideres motivasjon. Et genuint engasjement for kunst og kultur er en viktig drivkraft for ansatte i en rekke av kultursektorens organisasjoner, og det er en forutsetning for å oppnå suksess når man fremfører legitimitet på organisasjonens vegne (Larsen, 2016). Men biblioteksektoren skiller seg kanskje ut som en sektor hvor et slikt engasjement er ekstra stort. Som oppfølging på forrige passasje sa jeg til Høsøien at «jeg liker tanken på at det først og fremst er engasjementet i faget som er drivkraften og et ønske om å ville formidle det til flest mulig. Det må være en nøkkel til suksess i sånn åpenhetsarbeid?» (Larsen). Høsøien svarte: «Det er et enormt engasjement i denne sektoren. For jobben. Uovertruffent, tror jeg.»

Å åpne biblioteker opp som rom og samlinger er noe som preger dagens biblioteksektor. Hele kultursektorene, både i Norge og internasjonalt, er opp-tatt av åpenhetsarbeid (se også Kann-Rasmussen, 2016). Høsøien mener det pågår en kultur- og holdningsendring:

Det er mange konferanser nå som heter noe sånt som 'From gate keepers to facilitators'. Sånne konferanser går vi på nå alle sammen. Ikke bare i Norge, men i hele Europa. Amerika. Og vi snakker om det. Det er forventninger, ikke bare om de spesifikke kulturtiltakene som du har spurt meg om, som arrangementer og foredrag, men også at vi klarer å folde ut samlingen vår og vise at vi ikke bare skal holde den trygg, men formidle den mye mer aktivt. Og det er også mye oppmerksomhet rundt byggene. Det er mer vanlig nå at de ikoniske og viktigste dokumentene, de må ut der på utstilling, slik at folk kan se dem og glede seg over dem. Hvilken glede

26 <http://operaen.no/Om-DNOB/Ledelsen/Arkiv/Tom-Remlov/Baktanker/Bare-klapp/> (sist besøkt 5.1.2016).

skal skattebetalerne få av disse store samlingene? Og det handler ikke bare om formidlingsaktiviteter og lokaler, men også om kulturendring hos oss som jobber i sektoren. (Høsøien 16.10.2015)

Formidlingsarbeid i en forvaltningsorganisasjon

Organisasjonen som jeg har studert i dette kapittelet, er en forvaltningsorganisasjon. Dette gjør at den ikke er like avhengig av et offensivt legitimeringsarbeid som organisasjoner som er nødt til å bli oppfattet som relevante innholdsprodusenter av en kunstverden (Becker, 1982). NB er, i motsetning til kunst- og medieorganisasjoner (Larsen, 2016), ikke like opptatt av å fremstille samfunnsoppdraget som om det er noe som de har utarbeidet på eget initiativ. En grunn til dette er at det viktigste for NB er forvaltningen av pliktavleveringsloven. Som Høsøien sier: «Samfunnsoppdraget vårt kan utledes fra styrende dokumenter som pliktavleveringsloven og digitaliseringsmeldingen. Som underliggende etat skal vi også være lydhøre overfor politikernes og departementenes føringer» (Høsøien 16.10.2015). At departementet spiller en aktiv rolle i å gi arbeidsoppgaver til NB, kommer tydelig frem av tildelingsbrevene.²⁷

Jeg tror Høsøien har rett når hun sier at NB nok i fremtiden vil bli målt på det samlingsarbeidet de gjør i dag:

Jeg tenker at det viktigste resultatet av det vi gjør, ser du ikke i dag eller i morgen. Men om 200 år kan de si 'jöss, så flinke de var til å ta vare på de websidene i en overgangsperiode da det ikke var så mye oppmerksomhet rundt det'. På samme måte som vi tenker at det var bra at man tok vare på de tidligste bøkene i Christiania. Det viktigste resultatet er det ettertiden som dømmer oss på. (Høsøien 16.10.2015)

Samtidig er heller ikke NB fritatt for å bedrive åpenhets- og legitimeringsarbeid overfor borgerne. Også i dag. Selv om NB har trygge rammer fra politisk

27 I brevene for budsjettårene 2012 og 2013 er det for eksempel laget en detaljert tabell over en rekke resultatmål for NB. Disse dreier seg om både samling, formidling, møteplassfunksjon og utviklingsmidler (Kulturdepartementet, 2012, 2013). I 2014, som er det første budsjettåret for den sittende Høyre-FrP-regjeringen, slår de derimot fast at de har som et overordnet mål å «[...] gi norsk kulturpolitikk en ny retning ved å stimulere til vekst og idéskaping nedenfra framfor å styre ovenfra. Det overordnede målet er høyere kvalitet og økt oppmerksomhet om innhold fra aktørene selv» (Kulturdepartementet, 2014, s. 4). Samtidig inneholder også brevene under denne regjeringen (for årene 2014, 2015 og 2016) en rekke resultatmål for NB (Kulturdepartementet, 2014, 2015b, 2016).

hold, er de tjent med å ha en leder som er aktiv i å profilere organisasjonen offentlig. Dette er noe som Kulturdepartementet også vektlegger, gjennom sitt valg om å ansette Myhre som nasjonalbibliotekar. Uavhengig av graden av politisk styring, bedriver alle de samtidige statlige kulturorganisasjonene åpenhets- og avmystifiseringsarbeid som del av sin pågående legitimering. Topplederne spiller en nøkkelrolle i dette arbeidet gjennom å vektlegge åpenhet i deres offentlige fremførelser av legitimitet på organisasjonenes vegne.

Referanser

- Aabø, S. & Audunson, R. (2012). Use of library space and the library as a place. *Library & Information Science Research*, 34, 138–149.
- Aabø, S., Audunson, R. & Vårheim, A. (2010). How do public libraries function as meeting places? *Library & Information Science Research*, 32, 16–26.
- Alexander, J.C. (2011). *Performance and Power*. Cambridge: Polity Press.
- Arnulf, J.K. (2012). *Hva er LEDELSE*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Audunson, R. (2005). The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context, *Journal of Documentation*, 61(3): 429–441.
- Becker, H.S. (1982). *Art Worlds*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Berg, I.U. (2016). *Et nasjonalmuseum for alle? En kvalitativ studie av legitimeringsarbeid i en offentlig finansiert organisasjon*. (Mastergradsoppgave.) Universitetet i Oslo.
- Black, C. & Roberts, S. (2006). Learning the social way: Enhancing learning in a traditional setting. *New Review of Academic Librarianship*, 12(2), 83–93.
- Boltanski, L. (2011). *On Critique: A Sociology of Emancipation*. Cambridge: Polity.
- Boltanski, L. & Thévenot, L. (2006). *On Justification: Economies of Worth*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Bourdieu, P. (1993). *The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature*. Cambridge: Polity Press.
- Bryant, J., Matthews, G. & Walton, G. (2009). Academic libraries and social and learning space: A case study of Loughborough University Library, UK. *Journal of Librarianship and Information Science*, 41(1), 7–18.
- DiMaggio, P.J. & Powell, W.W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Journal of Sociology*, 48(2), 147–160.
- Duke, L.M. & Asher, A.D. (red.). (2012). *College Libraries and Student Culture. What We Now Know*. Chicago: American Library Association.
- Evjen, S. & Audunson, R. (2009). The complex library: Do the public's attitudes represent a barrier to institutional change in public libraries? *New Library World*, 110(3/4), 161–174.

- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York, NY: Basic Books.
- Gregersen, M.H. (2014). *Litteraturhuset som det nye Folkets Hus? En kultursosiologisk undersøkelse av litteraturhus i Norge*. (Mastergradsoppgave). Universitetet i Oslo.
- Hall, P.A. & Taylor, R.C.R. (1996). Political science and the three new institutionalisms. *Political Studies*, XLIV, 936–957.
- Jepperson, R.L. (1991). Institutions, institutional effects, and institutionalism. I W.W. Powell & P.J. DiMaggio (red.), *The New Institutionalism in Organizational Analysis* (s. 143–163). Chicago: University of Chicago Press.
- Johnson, C., Dowd, T.J. & Ridgeway, C.L. (2006). Legitimacy as a social process. *Annual Review of Sociology*, 32, 53–78.
- Kann-Rasmussen, N. (2016). For samfundets skyld – Kulturlederens forestillinger om legitimitet og omverden. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*, 19(2), 201–221.
- Kulturdepartementet (2012). *Nasjonalbiblioteket. Statsbudsjett 2012 – tildelingsbrev*. Oslo: Det kongelige kulturdepartement.
- Kulturdepartementet (2013). *Nasjonalbiblioteket. Statsbudsjett 2013 – tildelingsbrev*. Oslo: Det kongelige kulturdepartement.
- Kulturdepartementet (2014). *Statsbudsjettet 2014 – Tildelingsbrev til Nasjonalbiblioteket*. Oslo: Det kongelige kulturdepartement.
- Kulturdepartementet (2015a). *Nasjonal bibliotekstrategi 2015–2018. Statens oppgaver og ansvar for utvikling av folkebibliotekene*. Oslo: Det kongelige kulturdepartementet.
- Kulturdepartementet (2015b). *Statsbudsjettet 2015 – tildelingsbrev – Nasjonalbiblioteket*. Oslo: Det kongelige kulturdepartement.
- Kulturdepartementet (2016). *Statsbudsjettet 2016 – tildelingsbrev – Nasjonalbiblioteket*. Oslo: Det kongelige kulturdepartement.
- Larsen, H. (2014). Legitimation work in state cultural organizations: The case of Norway. *International Journal of Cultural Policy*, 20(4), 456–470.
- Larsen, H. (2016). *Performing Legitimacy: Studies in High Culture and the Public Sphere*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- LOV (1989-06-09-32). *Lov om avleveringsplikt for allment tilgjengelege dokument [pliktavleveringslova]*. Oslo: Kulturdepartementet.
- Meyer, J.W. & Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), 340–363.
- Nasjonalbiblioteket (2014). *Årsrapport 2014*. Oslo: Nasjonalbiblioteket.
- NOU (2013:4). *Kulturutredningen 2014*. Oslo: Kulturdepartementet.
- Oldenburg, R. (1989). *The Great Good Place: Cafés, Coffee Shops, Bookstores, Bars, Hair Salons, and Other Hangouts at the Heart of a Community*. New York, NY: Paragon House.
- Powell, W.W., & DiMaggio, P.J. (1991). *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago: University of Chicago Press.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

- Schmidt, V.A. (2008). Discursive institutionalism: The explanatory power of ideas and discourse. *Annual Review of Political Science*, 11, 303–326.
- Scott, W.R. (2013). *Institutions and Organizations: Ideas, Interests, and Identities*. Los Angeles: Sage.
- Silverman, D. (2001). *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction. 2nd ed.* London: Sage.
- Skarstein, V.M. (2008). Kunnskapsbasert formidling. NB21(1), 4–5.
- St.meld. nr. 10 (2011–2012). *Kultur, inkludering og deltaking*. Det kongelige kulturdepartement.
- St.meld. nr. 23 (2008–2009). *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*. Det kongelige kultur- og kyrkjedepartement.
- St.meld. nr. 24 (2008–2009). *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*. Det kongelige kultur- og kirkedepartement.
- Takle, M. (2009). *Det nasjonale i Nasjonalbiblioteket*. Oslo: Novus.
- Vårheim, A., Steinmo, S. & Ide, E. (2008). Do libraries matter? Public libraries and the creation of social capital. *Journal of Documentation*, 64(6), 877–892.